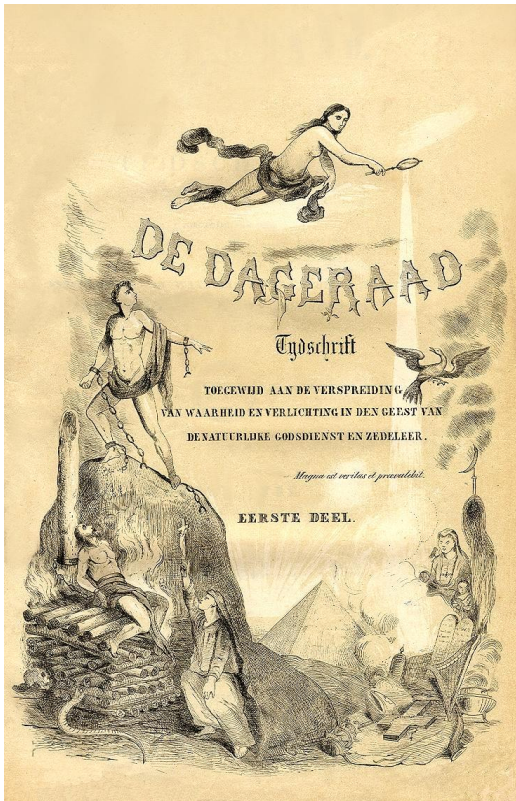

Het nieuwe denken rond en na 1900

Op de zaterdagen 11 en 18 april staat *het nieuwe denken rond en na 1900* centraal.

Op 11 april houdt Jos de Wit in Amadeus een lezing over nieuwe levensbeschouwingen en gaat Inge Camfferman in op nieuwe ontwikkelingen in de architectuur. Dit laatste ter voorbereiding van het bezoek aan De Papaverhof op 18 april.

Het nieuwe denken, nieuwe levensbeschouwingen

Zaterdag 11 april

11.00-15.00 u

Amadeus, Traviatastraat 25

11.00 u – Inloop

11.15 u – Lezing Het nieuwe denken, alternatieve levensbeschouwingen door Jos de Wit

12.15 u – Vragen en discussie

12.45 u – Lunch

13.30 u – Lezing De Stijl en Bauhaus, nieuwe vormgeving en architectuur door Inge Camfferman

14.30 u – Vragen en discussie

De 19e eeuw was een eeuw van grote maatschappelijke veranderingen. Mede door de Industriële Revolutie groeide en verstedelijkte de bevolking in een snel tempo. Nieuwe wetenschappelijke en technologische ontdekkingen droegen bij aan nog meer economische groei en versnelling van het leven. Het gevolg hiervan was dat traditionele verbanden en waarden onder druk en ter discussie kwamen te staan.

Door onder meer de aanvallen van de verlichtingsfilosofen verloor het Christendom in een hoog tempo de aansluiting met de tijd en de veranderingen en kon geen zingevingskader meer bieden voor de existentiële vragen van de mensheid. Daarom ontstonden er in de loop van de 19e eeuw nieuwe wegen om die zin wel te ervaren: alternatieve levensbeschouwingen. Er zijn daarbij drie stromingen te onderscheiden:

1. De seculiere en rationele levensbeschouwingen, zoals De Dageraad, een deel van de Vrijmetselarij en het vroege humanisme. Deze stroming kwam rechtstreeks voort uit de Radicale Verlichting.
2. Nieuwe esoterische bewegingen, zoals theosofie, antroposofie, Rozenkruisers en het zogenaamde spiritisme. Deze stroming kwam deels voort uit restanten van het Christendom, uit contacten met oosterse religies als gevolg van kolonialisme en imperialisme, maar ook uit nieuwe wetenschappelijke ontdekkingen.
3. Zogenaamde pseudoreligies zoals het marxisme en socialisme, vitalisme, sociaal-darwinisme en racisme. Deze kwamen deels voort uit nieuwe en vaak vertekende wetenschappelijke ontdekkingen en inzichten, maar werd vermengd met irrationele heilsverwachtingen.

Het nieuwe denken, nieuwe architectuur

Na de ellende en chaos van de Eerste Wereldoorlog ontstond in 1917 een nieuwe kunststroming, rond het tijdschrift *De Stijl*. Oprichter was Theo van Doesburg. De kunstenaars van *De Stijl* probeerden met hun werk na de verschrikkingen van de oorlog weer rust en orde te brengen. Daarnaast wilden zij het internationale karakter van de moderne kunst bevorderen. Daarbij had *De Stijl* grote invloed op het Bauhaus.

Met name tijdens de beginjaren van 1917 tot 1922 hadden de 'medewerkers' van *De Stijl* duidelijk omliggende uitgangspunten. Zij streefden naar een radicale hervorming van de kunst, die gelijke tred hield met de technische, wetenschappelijke en sociale veranderingen in de wereld. De sociaaleconomische omstandigheden van die tijd waren een belangrijke inspiratiebron.

Men zag de modernisering van de maatschappij als iets onvermijdelijks en de moderne kunst als symptoom daarvan. Dit werd gedeeld door de architecten die zich bij *De Stijl* aansloten. Daarbij speelde ook dat Nederland vlak na de Eerste Wereldoorlog een woningcrisis doormaakte, waardoor architecten gedwongen waren efficiënter en dus soberder te bouwen. Ook was men van mening dat de kunst niet alleen een esthetische, maar ook een sociale rol te vervullen had.

De invloed van *De Stijl* op de architectuur is tot ver na 1931 groot geweest. In december 1920 reisde Van Doesburg naar Berlijn waar hij door Bruno Taut voorgesteld werd aan de directie van het Bauhaus. Men was onder de indruk van het werk van *De Stijl* en adviseerde Van Doesburg een bezoek te brengen aan het Bauhaus in Weimar, waar Van Doesburg zich vervolgens voor langere tijd vestigde. Het Bauhaus was een opleiding voor beeldend kunstenaars, ambachtlieden en architecten die van 1919 tot 1932 eerst in Weimar, later in Dessau en daarna nog een jaar in Berlijn gevestigd was. Vooral onder invloed van Theo van Doesburg evolueerde Bauhaus van het expressionisme naar het modernisme.

In 1916 begon Jan Wils als zelfstandig architect zijn praktijk. In 1916 en 1917 werkte hij samen met Van Doesburg. Hij ontwikkelde in de traditie van *De Stijl* en het Bauhaus in Den Haag een model voor de woningbouw van de jaren twintig en dertig, bekend als *De Papaverhof*. In opdracht van de Coöperatieve Woningbouw-Vereeniging Tuinstadwijk "Daal en Berg" te 's-Gravenhage werden 128,

voor de middenstand bestemde woningen gebouwd, om het centrale park van zeventig bij vijftig meter in De Papaverhof. De woningen vallen op door hun kubistische vormgeving en hun kleurgebruik.

Bezoek aan woningcomplex De Papaverhof

De Papaverhof is een hof in de Haagse Bomen- en Bloemenbuurt. De woningen aan deze hof maken deel uit van woningbouwcomplex Daal en Berg, dat in 1921 gebouwd werd naar ontwerp van De Stijl-architect Jan Wils. De Papaverhof is een Rijksmonument, dat wordt gerekend tot de 'Top 100 van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg' uit 1990.

Daal en Berg bestaat in totaal uit 128 middenklassewoningen (60 etage- en 68 eengezinswoningen), die zijn aangelegd in hoefijzervormige ringen rond een verdiept plantsoen van 70 bij 100 meter. De Papaverhof is gebouwd in opdracht van Coöperatieve Woningvereniging Tuinstadswijk Daal en Berg, opgericht op 14 november 1917, die zich aanvankelijk ten doel stelde een omvangrijke tuinstadswijk te bouwen, bestaande uit circa 1.000 'middenstandswoningen' tussen Den Haag en Loosduinen.

Zaterdag 18 april

14.00-16.00 u

Coöperatieve Woningbouw-Vereeniging Tuinstadswijk "Daal en Berg"

Klimopstraat 48A, Bestuurskamer

Onze gastheer is Jos Praat, voorzitter van de woningcoöperatie

14.00 u Ontvangst, inleiding en stellen van vragen

14.30 u Rondleiding complex met eventueel bezoek aan een woning

16.00 u Einde.

Aanmelden voor beide dagen:

Tot uiterlijk 3 april. Svp ook aangeven of van de lunch (soep, broodjes, fruit) gebruik gemaakt wordt. Maximaal aantal deelnemers bezoek De Papaverhof op 18 april is 20 personen.

Kosten:

€ 25,- (HV-leden) / € 35,- (niet-leden) voor beide dagen, inclusief reader. Lunch € 6,-.

Betalen:

Het betreffende bedrag overmaken op banknummer NL97 TRIO 019 8435 363 t.n.v. HV Den Haag o.v.v. Het Nieuwe Denken 2020.

